

Vriendschap

Een filosofische overpeinzing tijdens ons Kerstdiner op 18 december 2023

Het is bijna Kerst, vrede op aarde, we willen dat graag, maar vrede is minder vanzelfsprekend dan we in lange tijd hebben meegemaakt. Ik ga het niet over vrede hebben maar over iets dat er dichtbij ligt, misschien is het wel een voorwaarde daarvoor. In deze onzekere tijd wordt dat een betoog met meer vragen dan antwoorden.

Ik wil jullie meenemen naar 16 september. Voor degenen die niet direct weten wat zij die dag deden vertel ik dat het de avond was waarop Elbert werd geïnstalleerd en waarop Age voor het laatst als secretaris de Keure voorlas. Age had mij eerder geattendeerd op een opmerkelijk zinnetje in de Keure. Ik kom daarop terug.

De Keure, we weten allemaal wat het is, maar wat is het eigenlijk, wat betekent dat woord: Keure. Keure betekende in de middeleeuwen een gekozen verordening, en ook nu kan het in die zin gebruikt worden. Keure is volgens het Vlaams woordenboek in het Nederlands het woord keuze geworden, denk aan het woord voorkeur, waar de keur nog in zit, core in het engels, kern dus. De Keure beschrijft dus de core business van de Orde om het maar eens niet in het Nederlands te zeggen. Kernwoord wordt het ook wel in de folders over de Orde genoemd. In de Keure onder het kopje “de stijl van de Orde” staat onder meer, en nu komt het zinnetje: “Hechte kameraadschap die geeft en die eist”. Vermoedelijk wijdde niemand daar op 16 september verder een gedachte aan. Elbert legde de belofte van trouw af, zoals wij dat allemaal eerder deden en zei dat hij getrouw de regel van de Keure zou beleven. Het was feest. Bij de installatie moet de gewestpresident vermelden dat één van de plichten is dat een lid actief de Keure uitdraagt en dat vermeldde de gewestpresident inderdaad.

Vanavond willen wij bij die regel stilstaan, niet als zedenmeesters, maar we willen stilstaan bij vriendschap als één van de kernwoorden van de Orde. Vriendschap ervaren we denk ik allemaal als iets belangrijks, ik vermoed dat daar geen discussie over hoeft te zijn. Maar wat is het eigenlijk en wat verwacht je dan van elkaar? Wat verwacht de Orde van ons, wat mogen wij van elkaar verwachten op basis van dat zinnetje: hechte kameraadschap die vraagt en die eist. Heeft iemand wel eens iets geëist? En wat dragen wij uit over die vriendschap. Rutte draagt bijvoorbeeld uit dat hij vriend is van Zelensky, mijn goede vriend noemt hij hem altijd. Toen Rutte Netanyahu na 7 oktober ook zijn vriend noemde heeft de NOS hem van Netanyahu ontvriend door niet meer Rutte te laten vertellen over dat gesprek maar de nieuwslezer die alleen noemde dat Rutte een indringend gesprek had gehad met Netanyahu. De NOS vond wat meer afstand kennelijk wenselijk en liet Rutte deze vriendschap niet meer noemen.

Is vriendschap en kameraadschap hetzelfde? de Keure spreekt over kameraadschap, het logo over amicitia waarvan de gewone vertaling vriendschap is. Kameraden zijn dat niet die supporters van Feyenoord: Hand in hand kameraden hand in hand met Feyenoord één. Of soldaten? Kunnen vrouwen eigenlijk wel kameraden zijn? Zijn kameraden niet mensen die zonder woorden weten dat ze op elkaar kunnen vertrouwen, terwijl wij met taal bezig zijn en proberen ons zorgvuldig

uit te drukken? Zijn kameraden vrienden? Of zijn het alleen stoere mannen die in saamhorigheid zich een taak hebben gesteld?

Ik zal het eenvoudig houden bij dit kerstdiner en ik zal het verder hebben over vrienden, en niet in het latijn over amici, amicae zoals bijvoorbeeld advocaten elkaar noemen om vervolgens elkaars betoog te ontkrachten. Dat is een speciale vriendschap, dus we houden het bij het Nederlands en praten over vrienden en vriendschap.

Wat zijn vrienden, wie zijn vrienden? Wanneer is iemand een vriend en hoe weet je dat? Via de uitnodiging op facebook of omdat je allebei lid bent van de Orde en het belooft? Zijn dat echte vrienden? Ik ging op zoek, eerst bij een oude wijsgeer, toen bij spreekwoorden en gezegden uit het dagelijks leven en tenslotte bij de menswetenschappen.

De oude wijsgeer. Aristoteles onderscheidde drie soorten vriendschap:

1. Vriendschap omdat het nuttig is, de ander kan je helpen, van de ander kun je iets leren
2. Vriendschap omdat je er plezier van hebt, iemand waarmee je iets leuks kunt doen, sporten, lezen;
3. Vriendschap om niet: de ander liefhebben om hoe diegene is en het geluk voor de ander willen, waarbij men eigen belangen/verlangens op de achtergrond plaatst.

De laatste zag Aristoteles als de meest duurzame variant. Hoe zit dat in de Orde? Zijn wij nuttig voor elkaar en is dat onze vriendschap? Hebben we er plezier in om samen dingen te doen en stopt het verder? Of willen we ook wel het geluk van de ander en willen we onszelf wel wat op de achtergrond plaatsen? Misschien nog iets anders? Wat verwachten wij van elkaar?

Dan de **tweede** bron, het gewone leven. Ik ging op zoek naar spreekwoorden en gezegden, waaruit zou kunnen blijken hoe men denkt over vriendschappen:

- Beter een goede buur dan een verre vriend, is een bekende. Daar zit iets in van je moet iets aan elkaar hebben
- Zeg mij wie uw vrienden zijn en ik zeg u wie gij zijt. Misschien wel van toepassing? Best een nette club, die Orde.
- Een Vlaams gezegde mag in dit gezelschap niet ontbreken: Mondvrienden zijn geen vliegepoten weerd.
- Of een andere uit Vlaanderen. Allemans vriend is allemans zot.
- Of uit de bijbel: Elk die geeft, veel vrienden heeft. Het is dan maar de vraag of dat echte vrienden zijn natuurlijk.
- Vrienden mogen kijken, maar moeten vrienden blijven. De grens van de vriendschap
- En nog een wijsheid tot slot: Men moet leven als vrienden en rekenen als vijanden of ook wel: goede vrienden moeten elkaar uit de zak blijven. Meer een richtlijn dan een kenmerk.

De **derde** bron zijn de gedragswetenschappers, psychologen, psychiaters, sociologen:

Wat betekent vriendschap voor een mens en wat doet vriendschap met een mens. Volgens psychologen geeft vriendschap sociale verbondenheid. Moet dat dan, kun je je afvragen. Sommige mensen zeggen dat ze uitstekend alleen kunnen zijn. En hoe verbonden moet dat dan zijn?

Sociale verbondenheid zeggen ze is het gevoel van verbinding dat mensen ervaren wanneer zij zich bij een of meer anderen gezien, gehoord en gekend voelen, respect ervaren en herkenning vinden. Ze ontnemen steun en kracht aan deze relatie, ervaren naastenliefde, nabijheid en wederkerigheid; ze helpen en ondersteunen elkaar. (Aristoteles zou opkijken van zoveel wijsheid)

Volgens René Brown, hoogleraar in Houston vormt sociale verbondenheid de basis van interpersoonlijke relaties. Verbinding is volgens hem de energie die bestaat tussen mensen wanneer zij zich gezien, gehoord en gewaardeerd voelen, kunnen geven en ontvangen zonder oordeel, en steun en kracht ontnemen aan de relatie.

Mensen die sociale connecties hebben, ontwikkelen een gezonder leven en het risico op depressie of psychische aandoeningen verlaagt. Zich sociaal verbonden voelen hangt af van de kwaliteit en kwantiteit van betekenisvolle relaties die iemand heeft met familie en vrienden.

Dan over de noodzaak van verbondenheid: Volgens de Britse psychiater John Bowlby hebben mensen verbondenheid even hard nodig als water en voedsel. Het is moeilijk om zich goed te voelen of zich te ontwikkelen als men geen belangrijke mensen om zich heen heeft. Verbondenheid is daarmee dus een basisbehoefte van de mens.

Een gebrek aan sociale verbondenheid kan leiden tot psychische klachten.^[8]

Tot zover de bronnen over vriendschap, het belang ervan en wat bij vriendschap hoort.

Hoewel: We hebben facebook nog niet gehad, de organisatie waarbij je duizenden vrienden kunt hebben. De term ontvrienden komt er ook vandaan. Doen jullie dat weleens? de vriendschap opzeggen? Mag dat van de Keure? Is de Kameraadschap van de ingang tot de uitgang van het Orde lidmaatschap en verder niet? Meestal ontvrienden we niet in het echte leven. Het handige van vriendschap is nu juist dat dat niet hoeft. Je kunt elkaar gewoon uit het oog verliezen, niets meer laten horen en als de ander een afspraak probeert te maken zeggen dat het heel leuk is, maar dat het nu even niet goed uitkomt. Een vriendschap laat je eerder verwateren dan dat je hem opzegt. Je hoeft er over het algemeen weinig uitleg aan te geven. Vooral bij vriendschappen die gekoppeld zijn aan een activiteit, de eerste twee van Aristoteles, is ontvrienden eenvoudig, het gaat vanzelf. Was het dan vriendschap?

In dat opzicht lijkt vriendschap iets heel anders te zijn dan een liefdesrelatie. Ontvrienden kan, maar ontgelieven is moeizaam en pijnlijk. Van we zijn uit elkaar gegroeid en we moesten er maar eens een punt achter zetten tot elkaar de tent uitvechten, het zijn allemaal dingen die aan het eind van een liefdesrelatie kunnen gebeuren en dat geeft altijd meer emoties en gedoe dan het loslaten van een vriendschap.

Of is het zo dat het verschil tussen vriendschap en een liefdesrelatie toch niet zo groot is? Dat er wel degelijk een vorm van liefde in vriendschap kan zitten, en dat er vriendschap in een liefdesrelatie zit en dat het alleen een kwestie van intensiteit is. Een liefdesrelatie is de hoogste graad van verbondenheid en daarna vriendschap?

Tot zover wat overpeinzingen over de vriendschap, nu terug naar de Keure: Kameraadschap die geeft en die eist. We beloofden het. Hoe kijken we daarnaar? Ik hoop dat ik jullie wat stof heb gegeven om over door te praten. Wij als bestuur wensen jullie een leven met echte vriendschap, om te beginnen vanavond bij dit kerstdiner, wat vriendschap ook mag zijn.

Lous van Son

18-12-2023